

HOLMI

XIX. évfolyam 3. szám

2007. március

Szerkeszti: Réz Pál (főszerkesztő),
Radnóti Sándor (bírálat), Várady Szabolcs (vers), Závada Pál (széppróza),
Fodor Géza, Szalai Júlia, Voszka Éva

Szerkesztőbizottság: Bodor Ádám, Dávidházi Péter, Domokos Mátyás,
Göncz Árpád, Kocsis Zoltán, Lator László,
Ludassy Mária, Nádasdy Ádám, Rakovszky Zsuzsa.
Tördelőszerkesztő: Környei Anikó. A szöveget gondozta: Zsarnay Erzsébet

TARTALOM

- Fischer Mária:* A varázslat elmarad • 267
Lázálom októberben • 267
Eljön a karácsony • 268
Nagy kerek erdőben • 268
Nem látok hidakat • 269
- Csengery Kristóf:* Amulett • 269
Idegenség varázsigéi • 270
- Horváth Elemér:* hitetlenül • 271
rendületlenül • 272
kiegyezés után • 272
megalit • 273
- Mesterházi Mónika:* Alice Munróról és a „Vétkek”-ről • 273
Alice Munro: Vétkek (*Mesterházi Mónika fordítása*) • 274
- Rába György:* Hommage • 294
Kávéházban • 295
- Perneczky Géza:* Revízió a magyar avantgárd kezdeteinek
kérdésében • 296
- Forgács Éva:* Vadak vagy koloristák? • 310
- Sármány-Parsons Ilona:* Marginalizált magyar festők, avagy
egy közép-európai festészeti
kánon kérdései • 315
- Lackfi János:* A bárány imádása
(Jan van Eyck festménye) • 327
- Orosz István:* „...nothing but confusion” • 330
- Ullmann Tamás:* Kant és a hattyú • 341

- Kiss Judit Ágnes:* Mimikri • 354
UV • 354
A halál milongát táncol • 355
- Miklya Luzsányi Mónika:* Diznilend • 356
- Miklya Zsolt:* Világ bozontján • 362
Arcát mosná • 362
- G. István László:* Útszéli alba • 363
Fáradt Thészeusz • 364
Közös ebéd • 364
- Koltai M. Gábor:* Kietlen barokk (Jegyzetek Füst Milán
„Catullus”-ához) • 365

FIGYELŐ

- Lengyel András:* József Attila verseinek új kritikai
kiadása • 379
- Dunajcsik Mátyás:* Egy forradalom dokumentumai (Balassa
Péter: Segédigék – Esterházy Péter
prózájáról) • 382
- Bazsányi Sándor:* Leltárkedv és határiszony (Szabó Gábor:
„...te, ez iszkol”. Esterházy Péter
Bevezetés a szépirodalomba című műve
nyomában) • 388
- Vörös István:* A lift világszemléletéről (Halasi
Zoltán: Így ér el) • 393
- Gelencsér Gábor:* BG, avagy egy szerző keresi a várost
(Bikácsy Gergely: Saját Róma) • 397
- Gyenge Zoltán:* Az eleven, az a szép (Bacsó Béla:
„Az eleven szép”) • 401

Megjelenik havonta. Felelős kiadó: Réz Pál. Vörösmarty Társaság
Levél cím: HOLMI c/o Réz Pál, 1137 Budapest, Jászai Mari tér 4/A
Terjeszti a Nemzeti Hírlapkereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág
Előfizethető közvetlenül a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján,
Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál
(Bp. VIII., Orczy tér 1. Tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp. 1900)
További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu
Előfizethető még postai utalványon Závada Pál címén (1092 Budapest, Ráday u. 11–13.)
Előfizetési díj fél évre 2500, egy évre 5000 forint, külföldön 50, illetve 100 euró
Tördelte: Kardos Gábor. Nyomtatta az ADU PRINT Kft. Vezető: Tóth Béláné
A HOLMI honlapja: www.holmi.org

Fischer Mária

A VARÁZSLAT ELMARAD

Mágusok állnak a téren, hússal kenyeret
fálnak – háttal a fálnak. Korcs, kóbor ebek
nyála csorog, szemük átlát a fogyó falaton,
csak nyelnek nagyokat, mennének közelebb –
Rájuk csusszan a fény, és tiltott övezet
lesz mától ez a város. Már búzlik a hír.
Tudnak róla a kétlábú városiak.

Mind fenn hordja az orrát, magasan, magasan –
Halk, döcögős zene szól; izzad a vén hegedűs,
szidja a kánikulát. Nem lesz jobb a világ.
Hókuszpókuszokat mormolok én is, utált
szólamokat sorolok rendre, sietve, akár
egy rossz gépezet. Erjedt, kásás a homály,
megbuggyanhat az éj. Máshol fürdik a hold.

LÁZÁLOM OKTÓBERBEN

Megszaporodnak a zűrök, viharos galibák.
Lángot okádnak a kéretlen cirkuszosok.
Hibbant néne csikorgatja fogát, s a zsiráf
messzire nyújtja nyakát lottyadt teste fölött.
Látni a holdat a tócsák tetején, a szemek
mélyéből fakadó ködben füst kavargó;
berregnek nevenincs harcosok. – Új elefánt
kellene, szárnyat eresztett az a régi, szegény.
Hajlék nélküli szájában a szaftos ebéd
újra idézi az otthont; – és hazakészül a sztár,
húzza a melle – a hátát. Vonuló vonulók
talpa alatt a szülőföld szűköl, s didereg
szívem az ősz közepén, hull, hull rám a harag.
Tárom még karomat. Mégsem zár ölelés.

ELJÖN A KARÁCSONY

Zárva maradt az idők háza, befedte a hó.
Csak sejtem, hogy a tél hosszú lesz, s odabenn
vénséges szülikém főzi a hársfateát.
Fát rak a tűzre, kalácsot szel. Még hazavár,
gondolom. Éjszaka majd surrog a rokkakerék,
serceg a lámpaolaj, zörren az ablaküveg,
nyikkan a kulcs meg a zár – cirpel a téli tücsök.
Kisjézus születik, s egy piros ágytakarón
angyalok ülnek – egész éjjel – tág, karikás
szemmel. Pont ahogyan régen, pont ugyanúgy.
Mert odabenn sohasem fájhat már a magány.
Kintről ezt hihetem. Már rég ezt hihetem.
Most elakadt, kiapadt emberek állnak az út
szélén hangtalanul, szétfagy bennük a szó.

NAGY KEREK ERDŐBEN

Most megyek át a határon. Sárgult avaron
táncol az ószeres, órámat megveszi – és
elviszi vissza; amott még számít az idő.
Tiszta csapások ereszkednek alább, közelebb
jönnek a fák, erejét adja a föld nekem is.
Nagy levegőt veszek. Áldott ez a nap – ragyogó;
céltalan és üres, és szól a kolomp valahol,
hallom a hangot. Akár egy halk, árva harang.
Lassan múlik az áhítat, az itt meg az ott
összemosódik, élém állnak a kerge banyák.
Mondják, csak mese ez, cifra komédia ez
– próba, szerencse, miegymás. Egy furcsa kaland
már az utam, sehová sem vezet, ég a bolond
erdő. Most mi legyen? Bűnnek adjam fejemet?

NEM LÁTOK HIDAKAT

Nem látok hidakat. Kőpaloták, madaras képek – mint operettdíszletek – úsznak a völgy felszínén apadó ködben. Nincs horizont sem; nincs távoli táj, messze vidék, suhogó, északi szélbe üvöltött, csípős üzenet. Sárga ruhás, kalapos kínai hajladozik. Csak tudnám, mit akar, csak tudnám, mi közöm hozzá! Hányadik álomba zuhantam az éj bugyraiban, mikor érhet lábam valahol földet? – Már levegő nélkül nyúlik időm – Innen visszaviszel, felrázol, nevemet mondd. Tollpihe száll, száll le közénk, laza kis tollpihe. Most megijedtél, kávéval itatsz. Roppan a kockacukor. Látod, semmi bajom –

Csengery Kristóf

AMULETT

A bizalom a Teremtés iránt
kezdetben megvolt, úgy emlékszem. Jó lesz
ott, ahová tesz. Jó lesz úgy és akkor.
Aztán ez elveszett. A múltó évek
ledarálták, megették, nem tudom
fölidézni a folyamatot. Annyit
tudok csak: egyszer bennem valami
arra eszmélt, hogy nincs többé. A gyermek
biztonságára vágyom – vagy ha nem lehet,
a könnyűsége legalább, amellyel
a pénzdarab gurul, a falevél
lehull. Egy fényes mondatot szeretnék
amulettként hordani mellemen,
hogy védelmezzem: „átadom magam”.

IDEGENSÉG VARÁZSIGÉI

*„...s ha bátrabb volnék,
értelmetlen szavakat szólnék”*

Gyerekkoromban a nagymamám szobájában állt a tévé, ott néztem esténként a filmeket. Végigdőlve a Nagyi hepehupás díványán, soká figyeltem a fekete-fehér alakok mozgását, de aztán rendszerint elsodort az álom, úsztam vízében hosszan, mélyen, édesen. Mikor a szüleim megpróbáltak fölkelteni, mindig ugyanaz ismétlődött: hiába ráztak, szólongattak, semmivel sem lehetett visszacsalogatni erre a világra. Valahogy mégis ágyba kellett jutnia az ernyedt bábunak – édesapám nem tehetett mást, fölnyalábolt s keresztülcipelt a nagy lakáson. Ekkor következett a második felvonás: megszólalt az alvó, beszélni kezdett lázasan, megállíthatatlanul, egy sosem hallott nyelven. Különös ízű hangsorok hagyták el öntudatlan ajkát, érthetetlen volt, amit mondott, a többiek mégis úgy találták, rejtélyes szándék munkál benne: a mondatokat izgalom fűtötte, lejtésük méltatlankodást árult el, mintha a mozgó száj bizonygatna valamit, vitázna, perlekedne. Ködfüggönyön át, félig ájult, félig éber ámulatban magam is hallottam, valaki szól. Ki lehetett, s vajon mi szakadt ki ott belőle zaklatottan, mégis tagoltan? Mit akart fölkiabálni a kútból; mi volt, amit másképp el nem mondhatott? Talán élt még benne bátorság, lelke titkos szegletében lakott még akkor egy lázadó lény, aki nem akar igazodni, nem akar a többiek nyelvén beszélni? Vagy csak a túloldal vonzása bizonyult erősnek, s a dezertőr hottentottája arról ágált:

hagyjatok, engedjetelek maradnom odaát?
Lehet, hogy a születés előtti békéből
adott vissza egy darabkát a gyerekkori álom,
és fájt, nehéz volt felszínre bukni? Nincs
válasz kérdéseimre. Felnőttem, értem
az embereket, s engem is értenek ők.
Szomjazom mégis az álombéli szavak
zamatára, s néha titokban megpróbálom
felidézni az idegenség varázsigeit, hátha
elrepítenek innen más tájra – de csak torz
bugyborékolás tör föl a torkomon.
Megtérek hát életem betanult
nyelvéhez, nyelvtanához. Azt gyakorlom
tovább ébren, gyáván, józanul.

Horváth Elemér

HITETLENÜL

időnként úgy tűnik ez a világ
– háború éhínség járvány dacára is –
a lehetségesek legjobbika
és a voltaire-i pangloss-logika
amire épül nem csak nem hamis
tudományosabb mint a haladás
déliabája vagyunk ami vagyunk
javíthatatlan hobbesi szörnyeteg
természetesen korrupt elvakult
ha éppen akarod bűnbe esett
per definitionem emberek
s úgy szabadok hogy nem szükségesek
megpróbálom elhíttetni veled
és ha nem megy levágom a fejed

RENDÜLETLENÜL

*„shall I be slain or utter the formula
of islam? utter the formula and live”
(majmonidesz)*

sehonnai bitang ember
kinek drágább rongy élete
mint a haza becsülete

nem éppen rongy de hogyha mégis az
drágább mivel egyetlenegy

ezt akkor is nyugodtan mondanám
ha éppenséggel akadna hazám
vagy az ami annak neveztetik
vergíliustól komrád leninig
de nincs csak ez a nagy odisszea
ember aki csak vándorol haza
és szüntelenül onnan menekül
s nem érkezik meg soha sehova
de azt hűen és rendületlenül

KIEGYEZÉS UTÁN

a kommunizmus véget ért
s minden maradt a régiben
kapitalista szocdemek
uralnak földet és eget
a nép szavaz s nyugatra megy
munka után nesze neked
munkásfiú munkásleány
dühöng a plutokrácia
az írhatnám értelmiségiek
burke-öt olvasnak marx helyett
falu és város népe fogy
nem átmeneti állapot
ezeréves és megszokott
élt amíg élt s ahogy tudott
s meghalt nyugatra távozott